

Erika Umbrasaitė: „Man buvo svarbu integruotis į Prancūzijos visuomenę, bet nenuskęsti joje“

Justina MIKELIŪNAITĖ

Naujausios rašytojos Erikos Umbrasaitės knygos „Lūpdažio pamokslai“ ir „Hedonistės užrašai“ pasirodė keistu metu. Viena jų išleista prieš pat pandemiją, o naujausia pristatyta kone karo Ukrainoje išvakarėse. Nors pačiai autorei atrodė, kad kūriniai išėjo labai ne laiku, kai lyg ir nedera kalbėti apie gyvenimo džiaugsmus, skaitytojų atsiliepimai netruko parodyti, kad pasauliui skęstant tamsoje knygos žmonės būtent ieško šviesos ir vilties.

Su prieš 12 metų į savo svajonių Prancūziją su šeima išvykusia žurnaliste, rašytoja, galerininke E. Umbrasaitė kalbamės apie emigracijos pamokas ir dovanas, prancūzišką meną gyventi ir įgimtą talentą ieškoti šviesos net ten, kur jos nėra.

„Hedonistas ne tas, kuris geria šampaną iš paauksuotų indų ir kartoja karaliaus Saulės žodžius, kad po manęs nors ir tvanas. Tai žmogus, mokantis vertinti kiekvieną gyvenimo akimirką ir ieškantis grožio net ten, kur jo negalėtų būti“, – pabrėžia Prancūzijai nuo vaikystės neabejinga E. Umbrasaitė. Rašytoja įsitikinusi, net karo akivaizdoje, svarbu kaupti pozityvias akimirkas, išlaikyti normalaus gyvenimo iliuziją, nes nežinome, kas bus rytoj, kiek moralinių jėgų mums prireiks. Šviesūs prisiminimai suteiks stiprybės ir įkvėpimo, jei užeis juodos naktys.

Umbrasaitė savo socialiniuose tinkluose nuolat dalijasi pozityviomis žinutėmis ir, nepaisydama kartais apimančio beprasmybės jausmo, ieško būdų tęsti darbus ir

padėti taip, kaip kiekvienas galime geriausiai. Rašytoja įsitikinusi – privalome testuoti savo gyvenimą vardan tų, kurių gyvenimas yra suskaldytas, sudaužytas, atimtas, kad galėtume padėti ir netaptume abejingi.

Tiek Jūsų knygose, tiek interviu ar socialinių tinklų įrašuose labai daug šviesos. Susidaro įspūdis, kad džiaugsmo mokate rasti kasdienėse smulkmenose. Tai įgimta savybė ar Prancūzijos meno gyventi poveikis?

Mano mėgstamas prancūzų filosofas Jeanas d'Omerissonas yra pasakęs, kad gyvenimas lyg rožė. Norėdami būti laimingi, turime išmokti dėkoti ne tik už žiedus, bet ir už spyglius. Kare nėra nieko gražaus, bet lieka viltis, kad jis kada nors baigsis, nugalės šviesa ir galbūt mes, mūsų veiksmai bus prie to prisidėję nors minimaliai.

Norą ieškoti šviesos turbūt atsinešiau su genais. Visos mano giminės moterys ištikus bėdai dainuodavo. Atrodydavo, kuo joms blogiau, tuo geriau. Nors dainuoti nemoku, sudėtinguose gyvenimo etapuose, pastebėjau, aš išgražėju. Dažnai pasijuokiu su draugėmis, kad drama man tinka.

Gebėjimą džiaugtis gyvenimu ir visur ieškoti šviesos Erika paveldėjo iš savo giminės moterų. Jurgio Jucio nuotrauka

Augau sovietmečiu. Puikiai pamenu apytuštes lentynas ir eiles prie duonos ar

sviesto, kuris kartais pasibaigdavo prieš pat nosį. Bet mama net toje nykumoje situacijos nedramatizuodavo. Ji paserviruodavo kuklius pietus mikroskopiniame balkone ir įkvėpdavo įsivaizduoti, kad sėdime Paryžiuje, matome parkus ir Liuksemburgo sodą. Nuo mažens man buvo skiepijama: tamsos nereikia neigti, ją svarbu suprasti. Norėdami padėti sau ir aplinkiniams, net tragedijos akivaizdoje galime pabandyti savyje įjungti žaidimo mechanizmą. Kaip Roberto Benigni filme „Gyvenimas yra gražus“, kur žydų koncentracijos stovykloje tėtis bando išgelbėti vaiką pasakodamas jam apie varžybas ir prizą, kurią laimės, jei laikysis taisyklių. Tai padeda nepasiduoti blogiui ir palaikyti kovos dvasią.

Prancūzija atrodo labai tinkama šalis žaismingam gyvenimui ir grožio paieškoms. Esate minėjusi, kad dar vaikystėje svajojote užaugusi ištekėti už prancūzo ir gyventi vynuogyne Pietų Prancūzijoje. Svajonė beveik išsipildė. Pietų Prancūzijoje gyvenate jau 12 metų. Ar kasdienybė neužgožė romantikos ir romanas su Prancūzija vis dar jaudina?

Keliauti po šalį kaip turistui ir atvykti čia gyventi - visiškai skirtingi dalykai. Savo svajonių Prancūzijos ieškojome aštuonerius metus, labai daug keliavome. Atvykę į agrokultūrinį Dordonės regioną, iš kurio daug žmonių bėgo į didmiesčius ir kuris liko apleistas, lyg nepalietas civilizacijos, susižavėjome autentika. Atrodo, kad laikas čia sustojo prieš kokį 50 metų. Tačiau realybę pamatėme tik atsikraustę. Net prancūziška elegancija yra vienas iš mitų - kai kuriems vietiniams ji įgimta, bet jei jau prancūzas neturi skonio, tai visai neturi.

Dordonės regioną Erika su vyru pasirinko dėl lėto gyvenimo būdo ir autentiškos dvasios. Jurgio Jucio nuotrauka

Stebina ir net žeidžia tai, kad prancūzai nevertina savo istorijos ir paveldo. Gal dėl to, kad labai daug jo turi. Pavyzdžiui, išlupa viduramžiškas molio plyteles, jei jos truputį nusidėvėjusios ar pasirodo nepatogios. Ir kloja blizgančias. Tai irgi yra Prancūzija, kurią reikia priimti. Bendraujame su prancūzais, kurie tarsi iš praeities – rengia ilgas vakarienes prie žvakių, klausosi klasikinės muzikos. Tačiau tradicijų laikosi toli gražu ne visi. Yra ir nemažai šeimų, kur prie televizorių ekranų valgomos picos.

Būtent dėl to autentiško, lėto gyvenimo būdo mudu, du vilniečiai, ir veržėmės į provinciją. Nes tik gyvenantys kaimuose dar turi tam laiko. Tikriausiai būtent pasirinktas regionas lėmė, kad nenusivylėme Prancūzija. Čia sutikome žmonių, kuriems svarbios senosios tradicijos, jų išlaikymas ir perdavimas vaikams. Myliu Prancūziją, kaip mylime vyrą ar moterį, o Lietuvą – kaip tėvus. Persikraustymas gyventi čia lyg vestuvės, po kurių krenta rožiniai akiniai. Jei nenori skirtis, tenka priimti realybę ir išmokti mylėti trūkumus.

Gyvenimas čia tikrai ne toks, kaip įsivaizdavome žiūrėdami filmus. Nors mane labai žavi gebėjimas lengvai bendrauti, bet valandomis trunkantis atsisveikinimas po vakarėlių ar iki vidurnakčio užsitęsiantys tėvų susirinkimai, kurie, neradus bendro sprendimo, galiausiai nukeliami kitam kartui, nėra prie širdies. Panašiose

situacijose pasiilgstu šalto, dalykiško, mandagaus lietuviško bendravimo. Kartais iš mūsų juokiasi, kad esame tikri šiauriečiai - mažai šnekame ir daug padarome. Vis dėlto pavyko gana lengvai integruotis. Turbūt todėl, kad abu su vyru esame gana atviri ir tolerantiški žmonės, neturim išankstinių nusistatymų.

Laimė slypi akimirkose. E. Umbrasaitė moka jas pastebėti.

Atvira siela padėjo prisitaikyti Prancūzijoje. O ar atstumas pakeitė Jūsų santykį su gimtąja šalimi, su tautine tapatybe? Juk būtent lygindami, lygindamiesi su kitais, būdami naujoje aplinkoje išsigryniname ir daug dalykų apie save.

Po beveik 13 metų gyvenimo svetur geriau suprantu Amerikos lietuvius, per Sąjūdį pradėjusius važiuoti į Lietuvą, ir tą jų egzaltaciją, kuri tuo metu atrodė kiek keista ar net dirbtinė. Nors iš darbų galiu ištrūkti tik žiemą ir Vilniuje lankausi baisiausiais mėnesiais - lapkritį ir vasarį, atvykusi nematau trūkumų. Viskas atrodo gražu, viskas skanu. Visgi santykis su gimtine per tuos emigracijos metus pasikeitė. Lietuvoje jaučiuose kaip turistė, grįžusi laikinai viešnagei, bet po savaitės ar poros jau noriu namo. Namus sukonstravau ir juos jaučiu Prancūzijoje.

Mano darbas leidžia skleisti žinią apie Lietuvą ir džiaugiuosi matydama, kiek daug turime ir kaip daug kuo galime didžiuotis. Ypač didžiuojusi galėdama pristatyti mūsų menininkus. Net patys prancūzai stebisi sudėtinga technika, graviūromis, darbštumu. Prancūzijoje mūsų menininkais be galo žavimasi, jie labai aukšto lygio.

Knygų rašymas, menininkų pristatymas yra būdas tiesti tiltus tarp dviejų mylimų šalių, būdas neakivaizdžiai gyventi Lietuvoje. Ar turite savo kriterijus, kaip atsirenkate menininkus, ką norite pristatyti pasauliui?

Išties jaučiuosi tarpininke tarp dviejų šalių. Noriu, kad lietuviai geriau suprastų prancūzus, o prancūzai lietuvius. Jaučiu pareigą skleisti žinią Lietuvoje apie Prancūziją, o Prancūzijoje apie Lietuvą. Ką pristatyti pasirenku labai asmeniškai - man patinka arba ne. Negalėčiau parduoti ko nors, kas dabar ant bangos, bet man pačiai nebūtų miela. Esu surengusi kelias parodas - Vytenio Lingio, Audriaus Gražio, Neringos Žukauskaitės. Turiu nemažai Eglės Kuckaitės darbų. Nemažai bendradarbiavome su Bordo gyvenančia lietuve Sniege Navickaite. Tiesa, itin sudėtinga atsisiųsti didelius darbus, tad daugiausia dirbu su lietuvių grafikais. Džiaugiuosi, kad jų darbai iškeliauja į tolimiausius kraštus - Honkongą, Urugvajų, Niujorką. Pasakoti apie tuos darbus yra mano misija, o kai nuperka lietuvių menininkų kūrinius, visada pasiteirauju, kur jie keliaus. Labai malonu, kad mūsų kūrėjus įvertina iš įvairiausių šalių atvykę keliautojai.

Pietų Prancūzijoje E. Umbrasaitė įkūrė galeriją. Ričardo Jarmalavičiaus nuotrauka

Tie tiltai išties reikalingi. Per knygas lietuviams pasakojate apie Prancūziją ir meną gyventi, o galerija yra būdas pristatyti Lietuvą ir papasakoti daug istorijų apie mus prancūzams ir turistams. Buvimą užsienietė svetimoje šalyje pavertėte savo privalumu. Nemažai žmonių stengiasi įsiliesti į naują aplinką, kartais atsisakydami savo išskirtinumo ar net jo gėdydamiesi.

Manau, kad svarbu ir integruotis į visuomenę. Stebiu netoliese įsikūrusias britų, olandų bendruomenes. Dažnai jie bendrauja tarpusavyje, nemoka ar labai silpnai kalba prancūziškai, vaikšto į savus restoranus, samdo anglakalbius amatininkus. Tai labai apriboja. Koks tada tikslas gyventi kitoje šalyje? Gali gyventi dėl klimato, maisto ar kitų patogumų, bet jei nesiintegruoji, prarandi 80 proc. įdomumo.

Emigracija nėra lengvas procesas. Bet atsisakęs buvusio gyvenimo gauni naujų privalumų. Labai daug kelių atvėrė kalba. Aš jau kalbėjau prancūziškai. Vyras ir sūnus išmoko atvykę. Man buvo labai svarbu integruotis į Prancūzijos visuomenę, bet nenuskęsti joje. Tad pasikvietę draugus vakarienės vaišiname ir lietuviškais

patiekalais, pasakojame apie juos. Daugumą it koks narkotikas traukia silkė. Prancūzai gana konservatyvūs ir neleidžia nei sau, nei kitiems daryti jų maisto. Šventas dalykas jiems yra „*Foie gras*“, riebiųjų ančių kepenėlės, valgomos su pakepinta balta duona. O aš kartą ėmiau ir patiekiau su pakepinta juoda duona. Iš pradžių svečiai atsargiai ragavo, bet paskui pripažino – tai vienas skaniausių derinių, nors ir neįprastas, netradicinis. Bandau daryti susiliejamą tarp dviejų šalių. Manau, kad tai ir yra mano misija.

Nelaikau savęs emigrante, nes nuo nieko nebėgau, neieškojau geresnio gyvenimo, tiesiog norėjau gyventi ten, kur man įdomu, prisimatuoti Prancūziją. Ji man labai tiko. Noriu būti tiltu tarp dviejų kultūrų.

Meile Prancūzijai E. Umbrasaitė su Lietuvos skaitytojais dalijasi per knygas. Jokūbo Jarmalavičiaus nuotrauka

Kokias didžiausias pamokas ir dovanas atnešė sprendimas išvykti ir 12 metų gyvenimo Prancūzijoje?

Pirmoji pamoka – niekas niekur išskėstomis rankomis nelaukia. Tik nuo Jūsų priklauso, kokią gyvenimą susikursite emigracijoje. Kad ir kokie atviri būtų žmonės, į atvykėlį iš pradžių žiūrima pro padidinamąjį stiklą. Kai atidariau galeriją,

kaimelio gėlininkas įspėjo - vietiniai trejus metus mane stebės, kol pradės pirkti, tad tiek laiko turiu neleisti sau užsidaryti. Jo prognozės, kad tuos pirmuosius trejus metus teks gyventi tik iš turistų ar iš kitų miestelių atvykstančių prancūzų, o vietos žmonės tik po to pradės pirkti pas mane Kalėdų ar gimtadienių dovanas, išsipildė. Isižako, kuriame atidariau galeriją, gyventojai užeidavo į parduotuvę, apžiūrėdavo ir išeidavo. Tai buvo nemenkas ego išbandymas. Atvežiau tokius gėrius į šią šalį, norėjau, kad domėtusi, pirktų, o jie ilgą laiką tik tyrinėjo, kas aš tokia. Net pasisveikindami gatvėje skenuojančiai nužiūrėdavo.

Bet šitą skenavimo procesą pereiti yra naudinga. Supratimas, kad karūna gali bet kada nukristi, padeda kovoti su savo ego. Kuo daugiau žmonių stengiasi tave nuvertinti, tuo labiau susilankstyti turi tavo ego ir užaugti vidinė stiprybė.

Emigruojant reikėtų žinoti, kad laukia ilgas kelias, daug iššūkių ir ne tik malonios situacijos. Pavyzdžiui, prasidėjus pandemijai turėjau uždaryti galeriją. Norėjau būti naudinga ir kuo nors užsiimti, tad bandžiau įsidarbinti vietinėje vaistinėje, kuri tuo metu ieškojo pagalbinių darbininkų. Pakalbėjau su savininke, į jos nuostabą perskaičius mano CV, kuris tikrai per geras tokioms pareigoms, atsakiau, kad esu pasiruošusi daryti bet ką, bet galiausiai šios pareigos buvo atiduotos prancūzei. Buvo skaudu ir pikta, bet tas pyktis padėjo vos per dvi savaites pačiai susikurti internetinę galeriją, kuri mane ir išgelbėjo per pandemiją. Prekyba tęsėsi, aš turėjau ką veikti ir galėjau toliau dovanoti žmonėms grožį.

Visos nemalonios situacijos mane po truputį moko, kad pasaulis nėra vien juodas ir baltas. Gal vieną dieną tave parklupdys nepriimdami į darbą, bet dažnai išbandymai paskatina rasti savyje jėgų stotis ir kurti naują planą, kuris neretai būna dar geresnis. Jau esu dėkinga tai merginai, kad tąkart manęs nepriėmė ir net nustojo atsiliepti į mano skambučius.

Taip pat emigracija padėjo suvokti egzistencinės vienatvės gylį ir prasmę. Pamenu, buvome neseniai atvykę, kažkur važiavome, vaikas mokykloje ir aš paklausiau vyro, ar įsivaizduoja, kas būtų, jei dabar užsimuštume. Net draugų artimų dar neturėjome. Suvokimas, kad esame tik trise, skatino kitaip spręsti konfliktus. Negali leisti kilti didžiulėms dramoms. Reikėjo sėsti, kalbėtis, mąstyti strategiškai ir netrankyti durimis. Emigracija yra rimtas išbandymas poroms. Svarbu nusiteikti, kad naujoje šalyje laukia ne tik rožės, bet ir labai daug spyglių. Kad bus akimirų, kai norėsis viską mesti. Emigracija emocijas santykiuose tik

paaštrina, kiekvienas skirtingai išgyvena stresą, naujus iššūkius. Vyrai ir moterys ir taip jau labai skirtingi, kartais sudėtinga susišnekėti, tad mūsų vertėju gali tapti tik tolerancija.

Norint sėkmingai įsikurti, svarbu neužsidaryti šeimos ar savo tautiečių burbule, būtina mokėti kalbą, susirasti vietinių draugų. Kitaip būsi izoliuotas. Be to, prieš emigruojant, siūlyčiau bent mėnesį pagyventi toje šalyje, pabandyti pasimatuoti, ar ji tau tinka. Svarbu pakankamai daug žinoti apie šalį ir mentalitetą. Jeigu tau jis nepriimtinas, bus labai sunku. Reikia būti viskam pasiruošus - ir nukrentančiai karūnai, ir ją pasitaisyti.

Kurti grožį ir gyventi džiaugsmingai Erikai svarbu nuo vaikystės.

O kokias dovanas pažėrė Prancūzija? Kas joje sužavėjo ir tebežavi, kad tiek metų čia likote ir savo namais jau laikote šią šalį?

Didžiausia dovana tapo mano kelyje sutikti žmonės ir jų atvirumas, gerumas. Kai atsikraustėme į vos 250 gyventojų turintį kaimelį greta Isižako (jame 750 gyventojų), nuėjome pas merę prisistatyti. Po truputį prasidėjo maži stebuklai. Pavyzdžiui, kaimynė, pastebėjusi, kaip perdirbimui skirtas atliekas dedu į juodus maišus, ne tik geranoriškai informavo, kad geltonus rūšiavimo maišus nemokamai dalija merija, bet ir atnešė jų visą dėžę, kad man nereikėtų rūpintis. O jos vyras, buvęs mokyklos direktorius, mokytojas, pasiūlė mūsų sūnui nemokamai padėti mokytis prancūzų kalbos, ruošti pamokas. Žinoma, buvo ir nemažai tokių, kurie apgavo. Kai kurios pamokos kainavo po kelis tūkstančius eurų. Bet tai normalus procesas.

Sakoma, kad po 30 metų jau nelengva susirasti naujų draugų. Žmonės tampa uždaresni, rečiau buriasi, turi jaunystės, studijų draugų ir dažniausiai neieško naujų pažinčių. Mums pasisekė, kad susidraugavome su keliais vietiniais ir per juos sutikome daugybę įdomių žmonių. Kai kurios pažintys buvo visiškai atsitiktinės. Pavyzdžiui, kartą pasimetė mūsų šunys. Kreipėmės į restorano savininką, prašydami iškabinti pas jį skelbimus. Jis sutiko, paguodė mus ir tapome neišskiriamais draugais. Atrodo, netyčia, bet nežinau, ar būna atsitiktinumų. Turbūt viskas vyksta taip, kaip turi būti. Pritraukiame ir atspindime tai, ką matome. Prancūzijoje gavome ištis gilios meilės ir draugystės. Emigracijoje tai didžiulė dovana, kurios nesitikėjau.

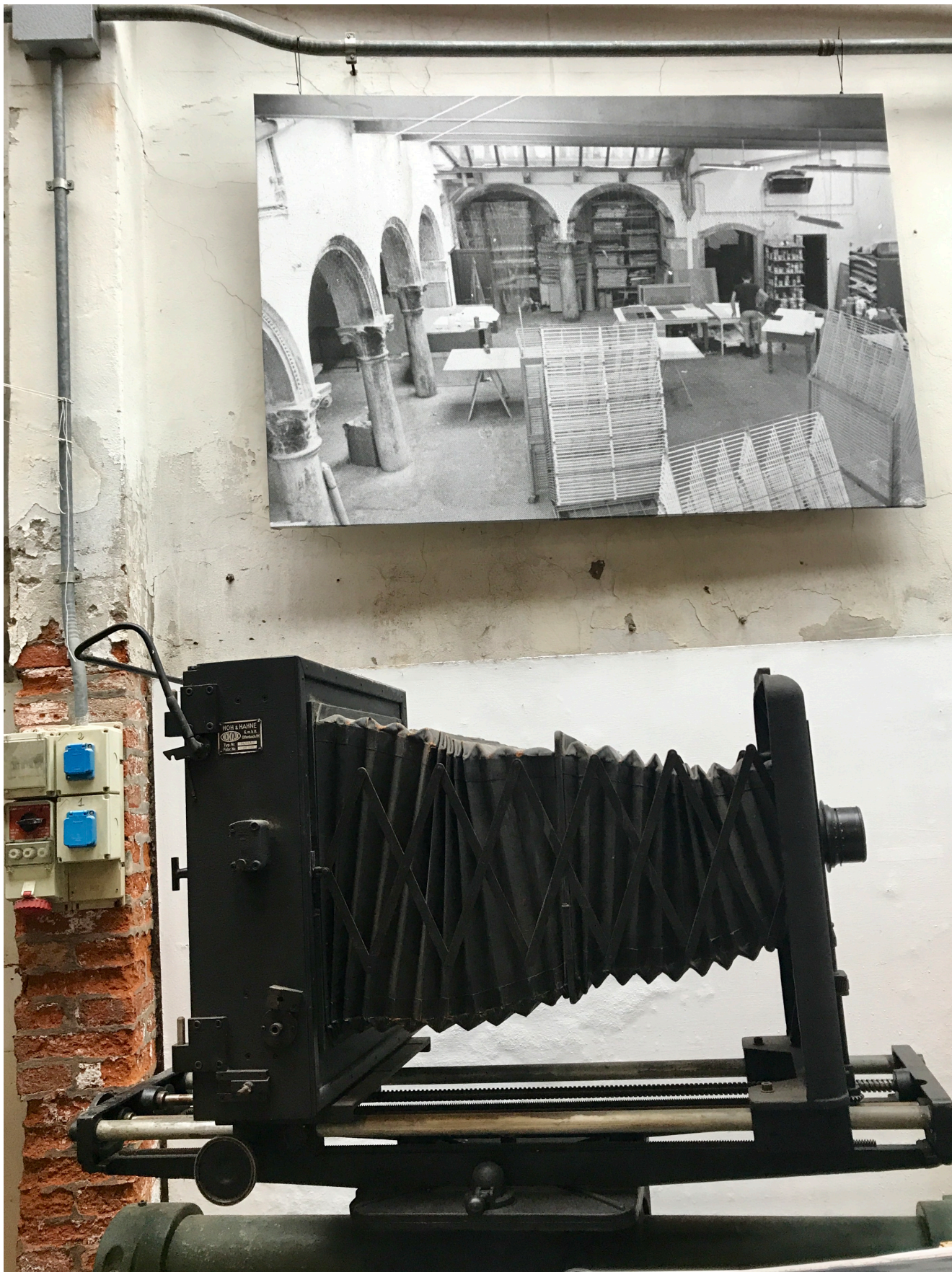
Dar viena dovana yra nauja kalba ir kultūra. Kalba leidžia nerti į naujos šalies papročius, mentalitetą, leidžia patirti šalį. Jei gyvenčiau svajonių gyvenimą ir nereikėtų rūpintis, kaip užsidirbti, norėčiau bent po pusmetį ar metus pagyventi skirtingose šalyse, patirti skirtingas kultūras. Knieti patyrinėti Ispaniją, Argentiną, Italiją, pagyventi Venecijoje. Prieš prasidedant koronaviruso pandemijai buvome suplanavę išvažiuoti dviem žiemos mėnesiams į Veneciją. Vienas pažįstamas ten turi restoraną. Gvildenome idėją dienomis dirbti ir mokytis, siekiant kuo daugiau sužinoti apie venecijietišką virtuvę, o vakarais bendraujant su jo šeima mokytis italų kalbos. Iš viso to turėjo gimti knyga apie Veneciją ir jos virtuvę.

Man be galo patinka pažinti naujas kultūras, ieškoti sąsajų. Tai didelė dovana ir

norisi patirti to vis daugiau. Esu alkana to. Kartais prancūzai draugai juokauja, kad apie jų šalį žinome daugiau nei jie patys, nes daug keliaujame, ieškojome tos savo vietos.

Jei nereikėtų rūpintis išgyvenimu, E. Umbrasaitė mielai bent po pusmetį gyventų vis kitoje šalyje. Viena iš jos meilių – Venecija. Jurgio Jucio nuotr.

Iš kelionių po Veneciją. Jurgio Jucio nuotr.

Bet svajonių gyvenimo Prancūzijoje, knygų, galerijos galėjo ir nebūti.

Viename savo interviu esate minėjusi, kad jei ne anksti išgyventas vėžys, nežinia, ar būtumėte išdrįsusi taip kardinaliai pakeisti gyvenimą. Panašu, kad didelių sukrėtimų reikia ne tik asmeniniams pokyčiams. Nejau tik pandemija ar karas gali padėti žmonijai atsibusti ir atsigręžti vieniems į kitus?

Karo vaizdai, žūstantys vaikai, moterys, pabėgėliai – galbūt tai priminimas mums, kad esame išlepę, užsibuvę komforto zonoje. Šitas karas parodė, kaip aklaime gyvenome ir nematėme realių problemų. Tai yra signalas atsibusti, atsigręžti vienas į kitą, prisiminti pabėgėlius. Kai Europą užplūdo pabėgėliai iš Sirijos, vakarietiškas baltos odos pasaulis jų purtėsi, nes baiminosi problemų. Kai bombarduojami europiečiai, staiga suklusome ir puolėme skubėti į pagalbą. Pagaliau supratome, kad būti pabėgėliu yra didžiausia pasaulyje nelaimė, kuri gali ištikti kiekvieną žmogų. Padėti pabėgėliams yra mūsų visų pareiga, nesvarbu, kokios spalvos to pabėgėlio oda. Manau, šitas karas arba išmokys mus žmogiškumo, pabudins ir nustosime žygti dėl mažų buržuazinių problemų ar jas išsigalvoti, tapsime žmonėmis, kurie žiūri vienas į kitą, arba galutinai žlugsime.

Yra toks posakis: kiekvienas amžius turi savo viduramžius. Manau, dabar mūsų viduramžiai. Labai tikiuosi, kad po maro ir karo ateis renesansas. Labai svarbu, kad mes išlaikytume egzaminus, nes kitaip būsime neverti pereiti į tą renesansą. Ukrainiečiai savo krauju ir gyvybėmis moka už tai, kad likusi žmonijos dalis pasimokytų, išlaikytų egzaminą ir taptų geresnė. Ačiū Dievui, kad visas pasaulis geba susitelkti. Didžiulis pagalbos Ukrainai srautas yra viltingas ženklas, rodantis, kad mūsų sąžinė dar nenutukusi.

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

www.pasauliolietuvis.lt

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.